

Bioteknologinemnda

The Norwegian Biotechnology Advisory Board

BARNE-, LIKESTILLINGS OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET	
Arkivkode:	420
Dato:	16/6-10
Saksnr:	2010/01317-72

Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet

Postboks 8036 Dep,
0030 Oslo

Vår ref: 2010/27

Deres ref:

Dato: 14/6 2010

HØRING; NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste

Grunnen til at Bioteknologinemnda velger å delta i denne høringen er at den omtaler vurdering av foreldres egnethet og andre vilkår for adopsjon, samt surrogati. Høringsfrist var 20. mai, men Bioteknologinemnda hadde et møte om surrogati den 8.juni og nemndsmøte påfølgende dag. Vi er derfor takknemlig for utsettelse slik at vi kan avgi høringssvaret med bakgrunn i hva som kom frem på dette møtet.

Bakgrunn

For å få assistert befruktning (IVF, *in vitro* fertilisering) i Norge betalt av det offentlige, skal parets egnethet som foreldre vurderes samtidig som de utredes for assistert befruktning. Før Staten går inn og bistår, ønsker den å sikre at foreldrene er egnet til å bli foreldre fordi det hviler et ansvar på den som starter behandlingen, for at det tas hensyn til det kommende barnets beste. Nemnda påpeker at vurdering av vilkår for assistert befruktning og dermed surrogati også blir en viktig del av evalueringen av bioteknologiloven.

NOU 2009:21 viser utviklingen når det gjelder trender i adopsjonsmarkedet. Nordmenn er blant de ivrigste etter å adoptere vurdert etter antall adopsjoner og innbyggertall. Utredningen synliggjør at de fleste underkjennelser av adoptivforeldre skyldes helse eller alder, noe som også er grunner til at par ikke kan få egne barn og ønsker assistert befruktning. I tillegg til å vurdere stabil økonomi og levekår for barnet, har noen land ytterligere kriterier som gjør at eksempelvis single eller homoseksuelle/lesbiske ikke kan adoptere. Vi ser derfor at enkelte som ikke tilfredsstill kriteriene for adopsjon, i stedet forsøker å få barn med assistert befruktning. For andre par er det å få eget avkom førstevalget og adopsjon andrevalget for å få barn.

Det er kommunens barneverntjeneste som skal utføre vurderingene for adopsjon, og ventetiden på dette kan være opptil ett år. Fastlegen kommer inn på et senere tidspunkt. Denne praksisen gjør at det er store variasjoner i behandlingen av søkerne og at anking av avslag som er begrunnet med helse, kunne vært unngått om fastlegens vurdering hadde foreligget tidligere. Dette gjør at adopsjonsprosessen kan ta flere år og oppfattes som frustrerende (6.3 og 6.4 side 83–85 samt 17.3 side 207–211).

Ved oppstart av behandling av barnløshet, går staten aktivt inn, og i den forbindelse ønsker den å forsikre seg om at foreldrene er egnet av hensyn til det kommende barnet. Ved surrogati i utlandet har man ikke en slik kontroll. Ved adopsjon skjer det en nøye vurdering av foreldrenes egnethet, og

denne ligner på vurderingen som kommende foreldre gjennomgår før oppstart på behandling med assistert befruktning.

Vurderingen av kommende foreldre ved adopsjon er mer omfattende enn av dem som søker om assistert befruktning i Norge. Gjøres behandlingene i utlandet, stiller vi spørsmål om det gjøres noen vurdering av parets eller personens egnethet før behandlingen starter.

Surrogati

NOU 2009:21 har egne kapitler som omtaler surrogati. Surrogati er et av de mest kontroversielle områdene innen feltet assistert befruktning. Her står de etiske dilemmaene i kø. Utredningen synliggjør noen av disse dilemmaene ved surrogatmorvirksomhet i utlandet koblet opp mot adopsjon. Surrogati er omtalt spesielt ut i fra at barnets mor er den som føder barnet, ikke bare i Norge, men også når barnet blir født i utlandet. Derfor må barnet adopteres (9.4.6. side 126–128). I utredningen henviser utvalget til Farskapsutvalget (NOU 2009:5) som også uttalte seg om surrogatmorvirksomhet. Farskapsutvalget mente at stebarnadopsjon vil være egnet til å etablere foreldreskap der et par har benyttet assistert befruktning i utlandet i form av surrogatmor, og hvor bare den ene av dem derfor er rettslig forelder til barnet. Det påpekes at dette krever at surrogatmor er kjent og at det gjennomføres en skikkelig adopsjonsprosess som sikrer at alt har gått rett for seg. Dersom det er snakk om bruk av donorsæd og donoregg eller surrogatmorens egg, vil det være en adopsjon av et barn uten biologisk tilknytning til den ene av de kommende foreldre. Siden regler for adopsjon er strenge, prosessen meget tidkrevende og kostnadene nesten sammenlignbare kan derfor reglene for adopsjon drive utviklingen i den ene eller andre retningen.

Vi ser imidlertid at det ikke er uvanlig at kommende mors egne egg er benyttet. Dersom kommende juridisk fars sæd er benyttet, vil det være snakk om stebarnadopsjon for kommende mors vedkommende avhengig av om mor er definert som den som føder barnet i vedkommende land. Det påpekes av Adopsjonsutvalget at de ikke er enig med Farskapsutvalgets forslag om at adopsjon fra surrogatmor skal prioriteres og ha en enklere behandling. Adopsjonsutvalget påpeker at «sakens karakter og internasjonale forankring gjør at det må stilles omfattende krav til denne saksbehandlingen». Likevel er adopsjonsutvalget «enig i at det ikke bør gjelde de samme krav til søkers alder og helse som ved adopsjon av ukjente barn, men finner samtidig at det bør gjelde noenlunde samme krav til vandel».

I denne sammenheng savnes en diskusjon om surrogatmor alltid skal ha vetorett i en slik adopsjonssak etter norsk rett. Hva om hun plutselig skulle ombestemme seg og ville beholde barnet? Hvilke rett har far? Dersom mor har donert egget, gir det henne en lik rett til barnet som en far eller sæddonor i denne prosessen? Dette er tema Bioteknologinemnda vil drøfte mer under sitt arbeid med eggdonasjon og surrogati under revideringen av bioteknologiloven.

Bioteknologinemndas konklusjon

Bioteknologinemnda ønsker å påpeke at det er problematisk at det tar så lang tid i Norge for å bli godkjent som adopsjonsforeldre. Det bør utarbeides retningslinjer for innhenting av sosialrapport og helse rapport som kan effektivisere prosessen betydelig. Det gjør ikke saken enklere at saksbehandlingen varierer med hvor du bor. Dette vil, sammen med at ferre barn er til adopsjon, virke inn på utviklingen av alternative tilbud for å få barn i et gjennomkommersialisert internasjonalt marked. Dermed kan flere ønske å benytte surrogatmor fordi dette er «enklere». Bioteknologinemnda vil derfor på det sterkeste anbefale at Barne- og likestillingsdepartementet ser på adopsjonsprosessen og effektiviserer denne slik at utredningstiden går drastisk ned. Samtidig må det sørges for at saksbehandlingen blir mer ensartet over hele landet

Bioteknologinemnda ser at det kan hevdes å være viktige prinsipielle forskjeller mellom surrogati og adopsjon. Det kan hevdes å være en fundamental forskjell på den klassiske adopsjonssituasjonen hvor et barn behøver nye foreldre og surrogatisituasjonen hvor et barn er bestilt fra sine kommende foreldre. Likevel er det slik at surrogati under norsk lov er forbudt, og skjer det i utlandet vil det komme inn under adopsjonslovgivningen.

Bioteknologinemnda ønsker ikke at noen barn gjennom lovgivningen skal gis forrang fremfor andre i adopsjonsprosessen. Barna skal sidestilles uavhengig av hvorledes de er kommet til verden. Surrogati er et av de mest kontroversielle områder innefor assistert befruktning. Å gi barn av surrogatmødre en forrang vil kunne understøtte denne formen for assistert befruktning, en metode som er forbudt i Norge. Av respekt for norsk lov, virker det lite klokt å forsøke å skreddersy lovverket for "illegale" handlinger foretatt i utlandet.

Bioteknologinemnda vil i forbindelse med evalueringen av bioteknologiloven drøfte surrogati som metode, om det er riktig eller galt å tillate surrogati og hvilke konsekvenser det eventuelt kan medføre om surrogati skulle bli en lovlig metode for assistert befruktning i Norge. Det er viktig at norske myndigheter tar stilling til hvordan de skal forholde seg slik at det blir forutsigbart og klart hva man kan forvente seg om man starter opp en prosess for å få barn med en surrogatmor i utlandet med eller uten bruk av egne kjønnceller.

Med vennlig hilsen

Lars Ødegård, leder

Sissel Rogne, direktør

Vedlegg; utdrag fra Adopsjonsutvalget